

Μάθημα ΕΘ 908
2η Διάλεξη

Ενότητα 1: Αναπτύσσοντας γνώσεις για τον πολιτισμό

Χριστίνα Αθανασοπούλου
Εργοθεραπεύτρια, MAEd, PhD

Τμήμα Εργοθεραπείας

Περιεχόμενα διάλεξης

1. Ορισμοί: Πολιτισμός, Κουλτούρα, Φυλή, Εθνικότητα
2. Αναγνωρίζοντας τον Πολιτισμό μας
3. Δραστηριότητες κατανόησης διαπολιτισμικής επικοινωνίας

Εισαγωγή

- ελεύθερη διακίνηση των πολιτών της Ευρώπης
- συνεχόμενη άφιξη μεταναστών από όλες τις χώρες του κόσμου
- πολλοί Εργοθεραπευτές κατά την διάρκεια της καριέρας τους θα εργαστούν με άτομα από άλλες εθνικότητες και πολιτισμούς
- είναι πιθανό ότι οι ίδιοι θα μετακομίσουν σε άλλη χώρα, είτε προσωρινά, είτε μόνιμα, και έτσι θα έχουν την εμπειρία να ζήσουν σε ένα άλλο πολιτισμό.

Εισαγωγή

- μια κοινωνία πολιτών από ποικίλους πολιτισμούς αποφέρει πλούτο
- όπου υπάρχει εθνική και πολιτισμική ποικιλία υπάρχει επίσης και ανισότητα
- συνήθως η θέση των εθνικών μειονοτήτων είναι περιθωριακή, με χειρότερες κατοικίες και θέσεις εργασίες, φτώχεια, δυσκολίες στην επικοινωνία
- επηρεάζεται η πρόσβαση στην εκπαίδευση, στη χρήση υπηρεσιών υγείας
- ακόμα και όταν ξεπεραστούν τα εμπόδια και χρησιμοποιήσουν τις κρατικές υπηρεσίες, συχνά το κάνουν σε έσχατη ανάγκη επειδή η εμπειρία είναι τόσο αρνητική (Gibbs and Barnitt 1999).

Εισαγωγή

- το εθνικό σύστημα υγείας κάθε χώρας πρέπει να προσφέρει τις υπηρεσίες της σε όλο της τον πληθυσμό
- είναι απαραίτητο όλοι οι επαγγελματίες υγείας να αναγνωρίζουν ότι ο κάθε ασθενής-πελάτης βλέπει την υγεία και την αρρώστια μέσα από το δικό του “συγκεκριμένο πολιτισμικό φακό” (Dobson 1991, σελ.xiii)
- η παρέμβαση μπορεί να είναι αποτελεσματική μόνο όταν είναι συναφής με το πολιτισμικό υπόβαθρο του πελάτη
- Στόχος του εργοθεραπευτή και του συστήματος υγείας είναι να ενισχύει την συμπερίληψη (inclusion), ώστε οι άνθρωποι που ήδη είναι στο περιθώριο να μην αποξενώνονται ακόμα περισσότερο.

Εισαγωγή

Για να εργαστεί επαρκώς κάποιος σε πολυπολιτισμικό περιβάλλον, δεν αρκεί να είναι γνώστης των διάφορων συνηθειών και εθίμων των διαφόρων πολιτισμικών ομάδων, π.χ. θρησκευτική πρακτική ή συγκεκριμένες διατροφικές συνήθειες.

Η Πολιτισμική επάρκεια (cultural competence) αποτελείται από 3 στοιχεία:

1. Η αυτογνωσία συμπεριλαμβάνοντας την αντίληψη του ίδιου για την πολιτισμική κληρονομιά, αξίες και προκαταλήψεις και πώς αυτά επηρεάζουν τις σχέσεις και την επικοινωνία με τους άλλους.
2. Η γνώση τις άλλες κουλτούρες και ομάδες και πώς το κοινωνικό-πολιτικό σύστημα επηρεάζει τις εθνικές και πολιτισμικές ομάδες
3. Οι δεξιότητες να αναλαμβάνει επιτυχή επικοινωνία και παρέμβαση που αντιλαμβάνεται ως σημαντική και σχετική από τον άλλον. Αυτό συμπεριλαμβάνει αποτελεσματικές λεκτικές και μη-λεκτικές τεχνικές και ευαισθησία σε πολιτισμικές οροθετημένες συμπεριφορές
(Pope-Davis et al 1993, Whiteford and Wilcock 2000)

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

“Γνωρίζω τον κόσμο (;)”

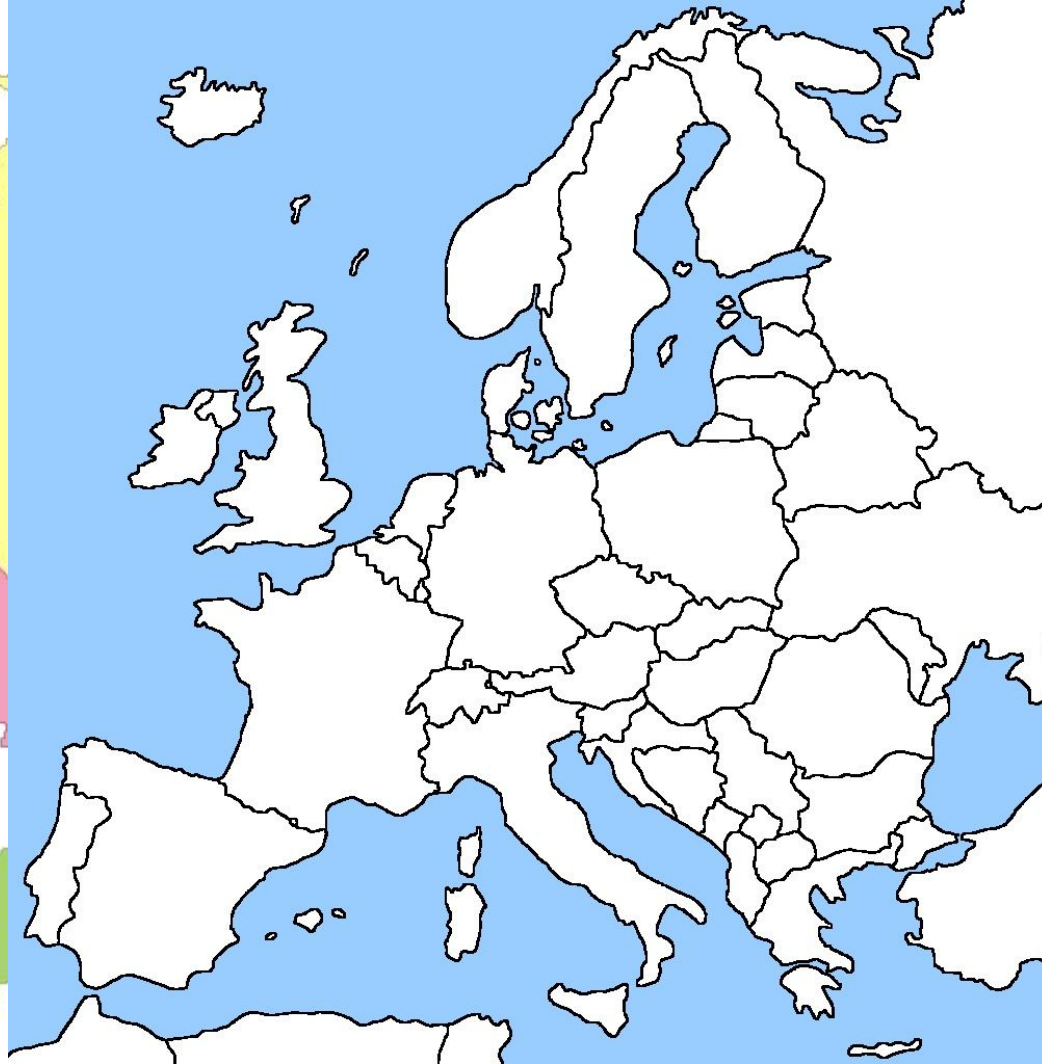
Πόσες χώρες υπάρχουν στον κόσμο;

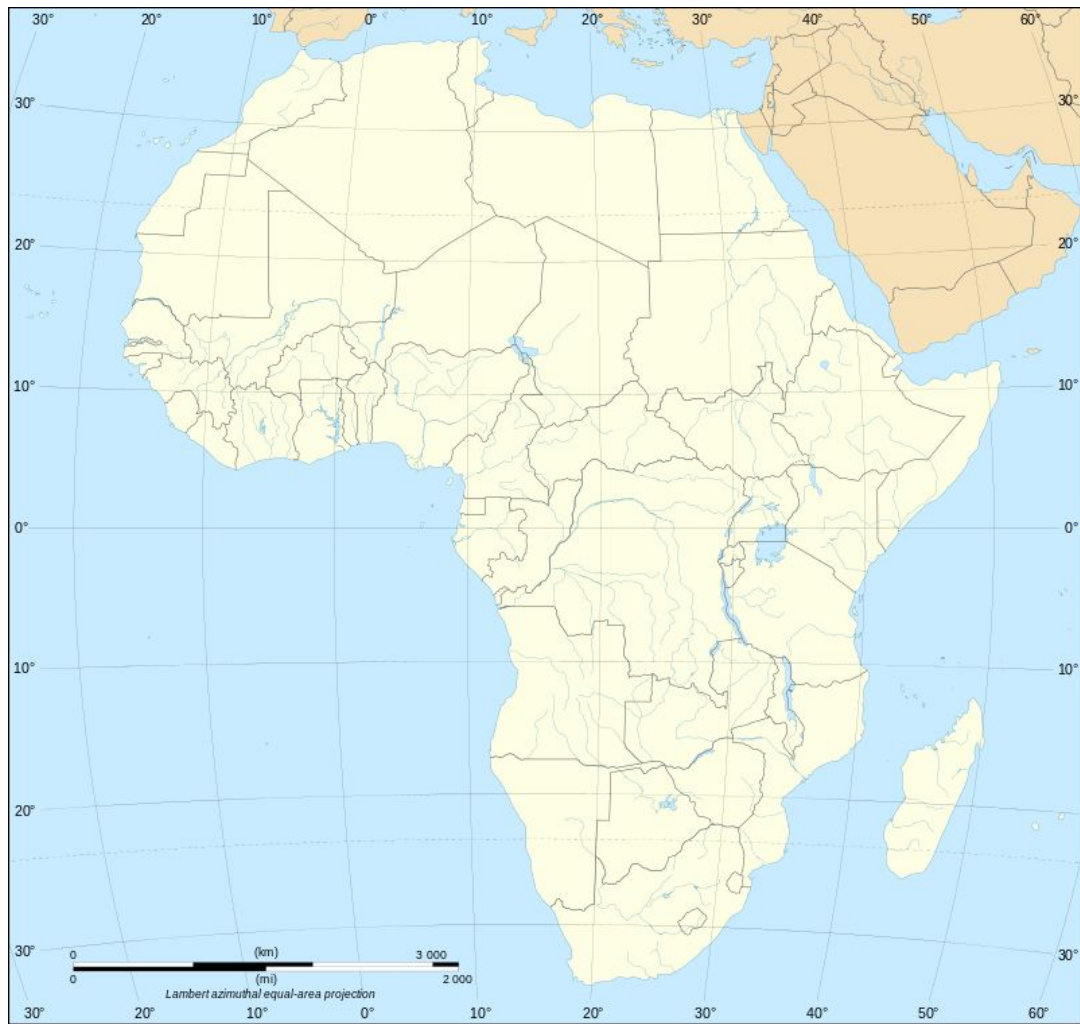

Ποιές οι χώρες σε κάθε ήπειρο;

ΟΡΙΣΜΟΙ

Πολιτισμός

«Ο πολιτισμός είναι ένα σύνολο κατευθυντήριων γραμμών (τόσο ρητών όσο και σιωπηρών) που ένα άτομο κληρονομεί ως μέλος μιας συγκεκριμένης κοινωνίας, που τον καθοδηγούν πώς να βλέπει τον κόσμο και μαθαίνει πώς να τον βιώνει συναισθηματικά και πώς να συμπεριφέρεται μέσα σε αυτόν σε σχέση με τους άλλους ανθρώπους, τις υπερφυσικές δυνάμεις και θεούς, και το φυσικό περιβάλλον. Παρέχει επίσης έναν τρόπο μετάδοσης αυτών των κατευθυντήριων γραμμών στην επόμενη γενιά - με τη χρήση συμβόλων, γλώσσας, τέχνης και τελετουργίας. Σε κάποιο βαθμό, ο πολιτισμός μπορεί να θεωρηθεί ως ένας κληρονομικός «φακός» μέσω του οποίου το άτομο αντιλαμβάνεται και καταλαβαίνει τον κόσμο που κατοικεί και μαθαίνει πώς να ζει μέσα του.

(Helman, 2007, σ. 2)

Πολιτισμός

Όλοι οι πολιτισμοί έχουν σαφείς και άγραφους κανόνες που είναι ιδιαίτερα δύσκολα για άτομα από άλλο πολιτισμό να μάθουν. Αυτές, μαζί με τις συγκεκριμένες αποδεχτές συμπεριφορές, συχνά παραβιάζονται κατά την θεραπευτική συνάντηση. Στο να υπερβαίνει κανείς τους πολιτισμικούς κανόνες και συμπεριφορές είναι συνήθως μια δυσάρεστη εμπειρία, μπορεί να ταράζει το άτομα ή ακόμα να είναι τελείως απαράδεχτο (Dobson 1991).

Μια πολυπολιτισμική κοινωνία ενθαρρύνει τη διατήρηση και την προώθηση της πολιτισμικής κληρονομιάς των διαφόρων πολιτισμικών ομάδων, καθώς και την ισότιμη συμμετοχή τους στην κοινωνία (Davidhizar and Giger 1998). Αυτό είναι σε αντίθεση με μια κοινωνία που δίνει αξία στην υιοθέτηση των συνηθειών της πλειοψηφίας και στην αφομοίωση (Howarth and Jones 1999), όπου τα άτομα που ανήκουν στο πολιτισμό της μειοψηφίας 'ενθαρρύνονται' να εγκαταλείψουν τον αρχικό τους πολιτισμό υπέρ του πολιτισμού της πλειοψηφίας.

Πολιτισμός

Πηγή: <https://www.bbc.com/news/magazine-21537988>

Πολιτισμός

Ο De Santis (1994) δήλωσε ότι όταν οι ασθενείς και οι επαγγελματίες υγείας συναντιούνται, υπάρχει στην πραγματικότητα μια συνάντηση 3 πολιτισμών:

1. Η επαγγελματική κουλτούρα του επαγγελματία, με τις πεποιθήσεις, τις αξίες και τις πρακτικές της.
2. Η κουλτούρα του ασθενούς, βασισμένη στις εμπειρίες ζωής του ασθενούς για την υγεία και την ασθένεια και τις προσωπικές του αξίες, πεποιθήσεις και πρακτικές.
3. Η κουλτούρα του χώρου στο οποίο συναντιούνται (π.χ. νοσοκομείο, κοινότητα, σπίτι, κτλ.).

Πολυπολιτισμικότητα & Διαπολιτισμικότητα

Η διαπολιτισμικότητα σχετίζεται με την αποδοχή της κουλτούρας και τρόπου σκέψης του άλλου, θεωρείται αυτονόητο ότι μέσα στο πλαίσιο της διαπολιτισμικότητας περιλαμβάνονται η αμοιβαιότητα, η πραγματική αλληλεγγύη αλλά και η αλληλεπίδραση του τρόπου σκέψης και των ιδεών του άλλου ανθρώπου, του διαφορετικού από εμάς και τέλος η κοινωνική ισότητα.

Ο Hohmann διαχωρίζει τους όρους «πολυπολιτισμικότητα» (Multiculturalism) και «διαπολιτισμικότητα» (Interculturalism) χαρακτηρίζοντας με τον πρώτο, την υπάρχουσα κατάσταση, δηλαδή «το τι είναι», και εκφράζοντας με το δεύτερο «το τι θα έπρεπε να είναι». Ο Μ. Δαμανάκης έρχεται να τονίσει ότι «η πολυπολιτισμικότητα είναι το δεδομένο και η διαπολιτισμικότητα το ζητούμενο. Η διαπολιτισμικότητα προϋποθέτει την πολυπολιτισμικότητα, αλλά δεν απορρέει αυτόματα από αυτήν» → οι δύο όροι δεν είναι ούτε συνώνυμοι αλλά ούτε ταυτόσημοι.

Τι είναι η Πολυπολιτισμική Επάρκεια;

Ικανότητα κάποιου να λειτουργεί αποτελεσματικά σε διαπολιτισμικές αλληλεπιδράσεις με πελάτες που προέρχονται από διαφορετική πολιτισμική ομάδα.

Μια κριτική της πολιτιστικής «επάρκειας» είναι ότι υποδηλώνει ότι υπάρχει ένα τελικό σημείο στο οποίο κάποιος γίνεται επαρκής (Gurta, 2008).

Δεδομένης της πολυπλοκότητας τόσο της κουλτούρας όσο και της ανθρώπινης συμπεριφοράς, είναι σημαντικό να αναγνωριστεί ότι η απόκτηση πολιτισμικής επάρκειας είναι μια δια βίου διαδικασία.

Τι να θυμόμαστε...

1. Ο πολιτισμός είναι επίκτητες (που μαθαίνονται) κατευθυντήριες γραμμές τις οποίες χρησιμοποιούν οι κοινωνικές ομάδες για να ζήσουν στην ευρύτερη κοινωνία.
2. Οι διαφορετικοί πολιτισμοί έχουν τις δικές τους αξίες και πεποιθήσεις για την υγεία και την υγειονομική περίθαλψη.
3. Οι επαγγελματίες υγείας έχουν διαφορετικό ρόλο και καθεστώς ανάλογα με το πώς οι διάφορες κοινωνίες βλέπουν το έργο τους και το φύλο τους.

Φυλή

Fernando (1991) "...η κατηγοριοποίηση των ατόμων βάσει της εμφάνισης... με το χρώμα του δέρματος το πιο δημοφιλές σωματικό χαρακτηριστικό."

Ο όρος "φυλή" αναφέρεται στο βιολογικό ιστορικό του ατόμου. Τα μέλη μιας συγκεκριμένης φυλής μοιράζονται κοινά χαρακτηριστικά, όπως το χρώμα του δέρματος, η δομή των κοκάλων, ή την ομάδα αίματος.

Εθνικότητα

Jones (1994) "...αναφέρεται σε συμπεριφορές και στάσεις που χαρακτηρίζουν μια ομάδα & τη διακρίνουν από άλλες ομάδες. Η πληθυσμιακή ομάδα αισθάνεται και θεωρείται διαφορετική λόγω της γλώσσας, της καταγωγής, της θρησκείας, των κοινών ενδιαφερόντων και άλλων κοινών πολιτισμικών πρακτικών όπως οι διατροφικές συνήθειες ή το στυλ ένδυσης. Δηλαδή οι εθνικές διαφορές είναι πλήρως διδαγμένες - είναι αποτέλεσμα κοινωνικοποίησης και εκλογής - όχι γενετικής κληρονομιάς.

Τι να θυμόμαστε...

1. Η κατανόηση των όρων πολιτισμός, φυλή και εθνικότητα είναι απαραίτητη για την εξασφάλιση της πολιτιστικής ασφάλειας και την εφαρμογή της κατάλληλης θεραπευτικής παρέμβασης.
2. Σε κάθε σχέση επαγγελματία υγείας-ασθενούς υπάρχει μια συνάντηση τριών πολιτισμών, συγκεκριμένα εκείνων του πλαισίου, του ασθενούς και του επαγγελματία.
3. Ο ρατσισμός, οι διακρίσεις και οι προκαταλήψεις αποτρέπουν την εφαρμογή ασφαλούς και κατάλληλης θεραπευτικής παρέμβασης.

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Κατά τη φοίτηση σε Θερινό Σχολείο, ένας φοιτητής καλείται να μοιραστεί ένα δωμάτιο με έναν συμφοιτητή του που είναι από την Ασία. Η απάντησή του είναι: «Δεν είμαι ρατσιστής, αλλά... δε νομίζω ότι είναι καλή ιδέα. Θα ήθελα μάλλον να μοιραστώ με έναν Άγγλο συμφοιτητή μας σε περίπτωση που υπάρχουν προβλήματα με το φαγητό ή κάτι τέτοιο, όπως ίσως να θέλει να προσευχηθεί μόνος του... »

ΑΝΑΓΝΩΡΙΖΟΝΤΑΣ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ ΜΑΣ

Αναγνωρίζοντας τον πολιτισμό μας

Ο πολιτισμός είναι μια περίπλοκη έννοια που επηρεάζεται από αρκετούς παράγοντες. Δεν είναι το ίδιο με την εθνικότητα. Μπορούν να υπάρχουν περισσότεροι από ένας πολιτισμοί μέσα σε μια εθνική ομάδα. Σε κάθε χώρα μπορεί αρκετά εύκολα να υπάρχουν διαφορές μεταξύ ατόμων από διάφορες περιοχές, για παράδειγμα σε συμπεριφορές που παρατηρούνται αρκετά εύκολα όπως τα έθιμα, τις γιορτές, τους χορούς και τη μουσική.

Για να είναι κανείς πολιτισμικά επαρκής είναι απαραίτητο να αναγνωρίζει και να δεχτεί το δικό του πολιτισμό και να είναι πρόθυμος να εξερευνήσει τα δικά του συναισθήματα και προκαταλήψεις. Είναι χρήσιμο να σκεφτεί τα πιστεύω του σχετικά με την πνευματικότητα, την δομή της οικογένειας, τους ρόλους των δύο φύλων και την φροντίδα υγείας (Dillard et al 1992).

ETHNICITY

VERSUS

CULTURE

Ethnicity is the fact or state of belonging to a social group that has a common national or cultural tradition.

Ethnicity can be identified based on the physical appearance, beliefs, and practices.

Ethnicity is biologically inherited.

Ethnic mobility is possible if there is acceptance from both ethnic groups.

Culture is the ideas, customs, and social behaviour of a particular people or society.

Culture can not be identified based on the appearance. It is represented mostly in material items.

Culture is socially acquired.

Culture is very dynamic, and anybody can acquire others' cultural traits.

Pediaa.com

RACE

VERSUS

ETHNICITY

Race is considered to be a biological classification

Can sometimes be determined by the physical appearance

Member of one race cannot join another race

Ethnicity is considered to be a cultural identity

Can sometimes be determined by the manner of dressing

Member of one ethnicity can join another ethnicity

Pediaa.com

Πηγή: <http://pediaa.com/difference-between-ethnicity-and-culture/>

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

“Οι Αξίες μου”

Λίστα αξιών

Χιούμορ
Συμμετοχή
Εκτέλεση
Συνεταιρισμός
Συνεργασία
Παραγωγικότητα
Κοινότητα
Υπηρεσία
Προσωπική δύναμη
Συνεισφορά
Ελευθερία επιλογής
Υπεροχή
Συνδεσιμότητα
Ελεύθερο πνεύμα
Αναγνώριση

Συντροφικότητα
Ρομαντισμός
Ελαφρότητα
Αναγνώριση
Πνευματικότητα
Αρμονία
Ενδυνάμωση
Εκπλήρωση
Πλήρης αυτο-έκφραση
Τάξη
Ακεραιότητα
Ενεργητικότητα
Δημιουργικότητα
Τιμιότητα

Ανεξαρτησία
Επιτυχία
Καλλιέργεια
Ακρίβεια
Χαρά
Περιπέτεια
Ομορφιά
Έλλειψη προσποίησης
Αυθεντικότητα
Ανάληψη κινδύνων
Παράδοση
Ειρήνη
Κομψότητα
Ανάπτυξη
Ζωτικότητα
Αισθητική
Εμπιστοσύνη

Standards and Obstacles Worksheet

Value	Honoring Score	Standard (How is value honored?)	Obstacle to Honoring Value	Strength of Obstacle Score
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				

Πηγή: <https://coactive.com/docs/resources/toolkit/pdfs/30-Values-Clarification-Exercise.pdf>

Values Action Log

Value	Action to Be Taken to Increase Score	By When?
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		
7.		
8.		

Πηγή: <https://coactive.com/docs/resources/toolkit/pdfs/30-Values-Clarification-Exercise.pdf>

Ενδεικτική βιβλιογραφία

Οι σημειώσεις έχουν βασιστεί:

- 1) Κανταρτζή Σ. (2004). Εργοθεραπεία σε πολυπολιτισμικό περιβάλλον. Εγκεκριμένες διδακτικές σημειώσεις. Αθήνα ΤΕΙ. (διαθέσιμο από το τμήμα)
- 2) Holland K. (2018). Cultural Awareness in Nursing and Health Care: An Introductory Text. 3rd edition. NY : Routledge. (διαθέσιμο στο eClass → “Εγγραφα”)

Βιβλιογραφικές αναφορές:

- De Santis, L. 1994. Making anthropology clinically relevant to nursing care. Journal of Advanced Nursing, 20, 707-715.
- Helman, C. (2007). Culture, Health and Illness, 5th edition. London: Hodder Arnold.
- Hofstede, G. (2011). Dimensionalizing Cultures: The Hofstede Model in Context. Online Readings in Psychology and Culture, 2(1).<https://doi.org/10.9707/2307-0919.1014>.
- Jones, H. (1996). Gender, race and social responses to an ageing client. In Wade, L. and Waters, K. (eds.). A Textbook of Gerontological Nursing Perspectives on Practice. London: Ballière Tindall, 108-134.
- Jones, L. J. (1994). The Social Context of Health and Health Work. Basingstoke: Macmillan Press Ltd.

Σημείωμα Αναφοράς

Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.

Βιβλιογραφική αναφορά διαφανειών:

Αθανασοπούλου Χ. (2019). Σημειώσεις μαθήματος «Εργοθεραπεία σε Πολυπολιτισμικό Περιβάλλον». Έκδοση: 1.0. Τμήμα Εργοθεραπείας, ΣΕΥΠ, Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής, Αθήνα 2019. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <https://eclass.uniwa.gr/courses/OT111/>.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/deed.el>

Ως Μη Εμπορική ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Διατήρηση σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.